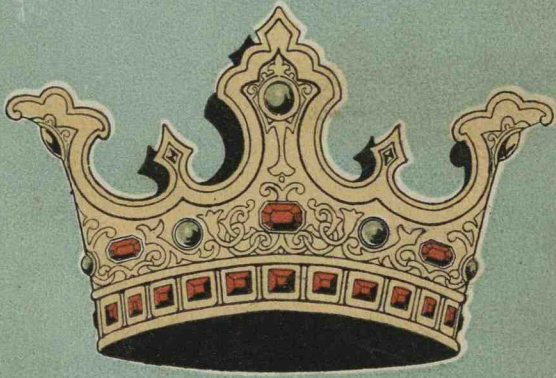

2469

ST.O.IOSIF

DIN ZILE MARI

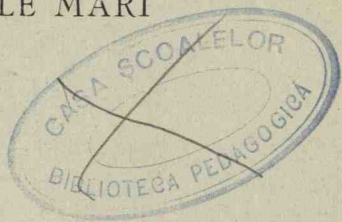
POEM ISTORIC

BUCUREȘTI

INST. GRAFIC MINERVA

DIN ZILE MARI

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ

ST. O. IOSIF

№ 2469.

DIN ZILE MARI

— POEM ISTORIC —

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de
arte grafice. — Regală, 6.

1905

145043

30438018

1956

92204
Dublet

pe 29/11

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota 92204 Dublet

Inven ar 145043

B.C.U. Bucuresti

C145043

P R E F A Ț Ă

Scriu aceste rînduri din inima Moldovei, nu departe de locuri unde acum patru veacuri a răsunit glasul războinic al lui Ștefan-cel-Mare. Și cînd crivățul trece vîind prin dumbrava de stejari din apropiere, ades îmi pare că răscoală tropot de cai, și strigări de răniți, și zgomot de arme. Simțirea aceasta mă urmărește mai ales de cîte ori aud buciul în munții și văile Moldovei, cari mai pastrează parcă un tainic fior din acele vremuri eroice, după cum și figura legendară a viteazului Domn trăește încă pretutindenți în amintirea poporului, ca și în aceste părți.

Așa, de pildă, pe Valea-Berheciului cutare moșneag povestește că Ștefan-Vodă ar fi biruit niște Tătari; în comuna Țăpului se spune ceva la fel despre o samă de Turci¹⁾; mai încoace, în Buciumeni, flăcăii ai auzit și ei din bătrîni că în fiecare primăvară cucul îl strigă pe Ștefan...

Las gîndurile să mă poarte spre acele zile mari, cînd steaua Moldovei se ridicase așa de sus și strălucea așa de măreț... Visez. Din cuibul meu de pe deal, la umbra nucilor bătrîni în cari cîntă privighitorile, am o largă și bogată priveliște ce se încheie în apus cu munții Vrancei, vestiții munți ai babei Tudora, cari sprijinesc pe umerii lor vineții cele mai fantastice palate de nourî ce am văzut vreodată...

1) Vezi S. Teodorescu-Kirileanu: «Amintiri ale poporului despre Ștefan-cel-Mare». Ed. II, pag. 30 și 62.

Visez. Sgomotul lumii de azi rar pătrunde pînă la mine, — și cu atît mai puțin răutatea ei zădarnică.

Publicînd însă această carte, am crezut că datoresc totuși o lămurire cititorilor mei cinstiți.

În curînd se împlinește anul de cînd pomenirea marelui Voevod a fost sărbătorită cu evlavie în toată țara, și în Bucovina, și în toate inimile romînești. În legătură cu alte dispoziții luate din vreme, d. Spiru C. Haret, ministrul Cultelor din acele zile, mi-a dat și mie însărcinarea oficială de a scrie un poem despre Ștefan-cel-Mare. Ca un ecoî îndepărtat al acelor serbări înălțătoare, aș dori deci să fie socotită cartea de față.

Dar o sfială lesne de înțeles mă cucerește astăzi, cînd ridic glasul meu de smerit rapsod spre a cînta isprăvile și înțelepciunea celui mai desăvîrșit Domn din cîți ni i-au dăruit

veacurile. Și mai bucuros aș fi păstrat în sertar, încă multă vreme, acest fragment epic, căci așa cum se înfățișează acum, e numai sîmburele poemului visat de mine. Îl public totuși, cu gîndul de a reveni și a-l continua. Îmi va ajuta Dumnezeu să-l duc pînă la capăt?... Nu știu.

Fără 'ndoială însă că, dacă odată s'ar mai putea încheia un mare epos național, figura lui Ștefan-cel-Mare ar trebui să fie centrul în jurul căruia să graviteze toate celelalte. Și din vasta comoară de legende, tradiții, povești și cîntece cari ne vorbesc de El, — cine știe? — s'ar putea presupune că a existat chiar o epopee întreagă, dar pierind coesiunea dintre diferitele ei elemente, acestea s'au dezvoltat apoi singure, în crîmpeie, și multe din ele s'or fi pierdut înaintea de a fi culese; — sau poate era încă în stare de formație și a fost brusc întreruptă de noile împrejurări ale vieții noastre moderne? În acest caz cîtă dreptate avea Eminescu, atunci cînd tocmai către Ștefan-

cel-Mare se jeluia în Doina lui, împotriva străinilor cari

*...cum vin cu drum de fier,
Toate cîntecele pier...*

Ani îndelungați de studiu și de reculegere, și un talent fără seamăn, firește, s'ar cere pentru o asemenea operă. Fiecare însă e dator să săvîrșească atît cît îl iartă puterea, — și împrejurările.

* * *

Cît privește forma pe care am ales-o, am căutat să m'apropiî cît mai mult de versul simplu al doinelor noastre, care este și al eroicului «romancero» spaniol. Mi s'a părut mai potrivit cu firea subiectului, dar n'am păstrat versul acesta peste tot.

N'am adaos nici o notă la sfîrșitul cărței. Pentru popor — pe seama căruia am scris — mi s'a părut iutil. Am citit însă cu mare

folos strălucita «Istorie a lui Ștefan-cel-Mare» scrisă pentru poporul românesc de d. N. Iorga, precum și toată literatura istorică românească și străină privitoare la marele Voevod. Un cuvînt de amintire închin și «Uncheșului Sfătos», neuitatului Petre Ispirescu, din a căruia povestire publicată în «Convorbiri Literare» prin 1878, am împrumutat două momente.

În sfîrșit, țin să mulțumesc din toată inima bunilor Romîni din Bucovina, cari anul trecut, în Maiu, cu deosebită dragoste m'aui călăuzit, arătîndu-mi monumentele istorice, mai cu seamă Prea Cuvioșiei Sale părintelui Egumen al Mănăstirii Putna, T. Patraș, grație căruia mi-a fost dat să petrec cîte-va zile de liniște și înnălțare sufletească în preajma mormîntului lui Ștefan-cel-Mare.

Tecucel, în 25 Prier 1905.

Autorul.

VISUL LUÎ PETRU-ARON.

I.

În castelul din Suceava
Pacea nopții e stăpînă.
Nu se mișcă nici-o umbră,
Nu s'aude nici-un pas.

Numaî candela veghiază
În capela mohorîtă,
Aruncînd lumină 'n preajma
Vechiului iconostas.

Cînd și cînd străjerii numai,
Deșteptînd din porți boltite
Liniștea pe strîmte uliți,
Amuțesc pe urmă iar.

In castelul din Suceava
Singur Petru Aron-Vodă,
Chinuit de gînduri negre,
Stă în jilțu-î de stejar.

— Pentru ce, o Petru-Vodă,
Chinuit de gînduri negre,
La o vreme-așa tîrzie
Ochiul încă n'ai închis?

Dormi, căci iată, la fereastră
Zorile mijesc albastre:
Primăvara-î noaptea mică,
Scurt e al Domniei vis!

II.

Crunt în jilț stă Voevodul,
Crunt privește ochiu-î țintă...
Truda însă îl doboară
Și de somn e înșelat.

Vis cumplit i se arată
Minții sale tulburate —
In castelul din Suceava
Sfatul Țării e-adunat.

Boierimea, dregătorii
Ceî înnalți, bătrîniî sfetnici
Sînt de față — Petru, însuși,
Șade 'n scaunul domnesc.

Toți cu frunțile plecate,
Parc'ar fi bătui de brumă,
Staū boerii, — și spre dînsul
Cu sfială, triști privesc.

Și deodată printre rînduri
Trece un fior de spaimă:
Umbra lui Bogdan-Viteazul,
Cel ucis la Răusenî,

In mijlocul lor răsare
Intr'o mantă 'ntunecată
Și spre tron înnaintează
Printre sfetnici și curtenî...

Neagră-i și scaldată 'n sînge
Fruntea sa, ca 'n noaptea nunții,
Cînd cu mîna ucigașe
Petru îl lovise 'n somn, —

Ingroziți se dau în lături
Ca să treacă Bogdan-Vodă,
Toți boierii, — și se 'nchină
Fostului stăpîn și Domn.

Și cu mare glas, acesta :
«A sunat acuma» — strigă
«Ucigaș de frate, ceasul
Răzbunării celor morți !

«Dă 'nnapoi coroana Țării
Ce cu sînge ai pătat-o
Și-ai furat-o mișelește :
Nu ești vrednic tu s'o porți !

56054

«Un copil viteaz, arată
Zodiile, c'a să vină
Îmbrăcînd în slavă nouă
Scaunul acestei Țări :

«Spada lui va fi un fulger
Care va orbi pe neamuri,
Strălucind nebiruită
Către cele patru zări !

«In zadar cerca-vor craii
Ceî mai mari să-l înjosască,
In zadar flămînde horde,
In potop cutropitor,

«S'or porni fără-de număr
Din pustiuri depărtate :
El va pune piept de stîncă
Impotriva tuturor !

«*El* a fost ales de Domnul
Să înnalțe steagul Crucei
Și să poarte biruințe
Pentru Domnul Prea-Mărit !

«Și cinstit va fi de-apururi
Numele-î din gură 'n gură
De creștinătatea 'ntreagă
Din Apus și Răsărit !...»

Astfel strigă, — și întinde
Mîna ce purta odată
Schiptrul...

Aiurit de spaimă
Petru tremură pe tron.

Greu în somn se luptă Petru,
Vrea să strige slujitorii,
Vrea să fugă... și deodată
Tot palatu-î plin de svon.

«Doamne! Ștefăniță-Vodă
Vine-asupra-ne cu oaste!
Vlad, cel înfrățit cu iadul,
Insuși Vlad i-a dat lui steag!»

«Doamne! Ștefăniță-Vodă
E la porțile Sucevei!
Toată Țara se închină
Tînărului prinț pribeag!»

PE CÎMPIA DIREPTĂȚII.

I.

Bucură-te azi, Moldovo,
Și de nuntă te gătește!
Bucură-te și zîmbește
Cu întregul tău norod.

Primăvara, maica noastră,
De pe plaiurile tale
A gonit cumplita iarnă
Și pe cruntul Voevod.

Primăvara, maica noastră,
Îți deschide veac de aur
Și-ți aduce mire tânăr
Și frumos, în zi de Paști!

Ci îmbracă tu și zale
Că te-așteaptă lupte grele —
Grele lupte — pentru ele
Mulți viteji ai tu să naști!

II.

Bucură-te tu, Suceavă!
Sune-ți clopotele'n slavă,
Falnică cetate sfântă
A străbunului Mușat!

Și deschide-ți poarta largă
Unde gloatele aleargă
Ca un rîu ce se revarsă
Sgomotos, de ploî umflat.

Bucură-te azi și saltă !
Că-ți răsar doi sorți de-o-laltă:
Mîndrul soare sus în ceruri,
Stefăniță pe pămînt :

Stefăniță, prinț de viță,
Fiu lui Bògdan și nepotul
Vrednic al lui Alexandru
Celui bun și drept și sfînt !

III.

Pe un cal pieptos și mare
Ce aruncă foc pe nare,
Ștefan-Vodă e călare
Îmbrăcat în fir și fier.

Joacă plete inelate
Peste umerile-î late
Și-î frumos ca un Archangel
Pogorît acum din cer!

Pana-î de la coif străluce
Fîlfiind în vînt vioae,
Flutură în cute manta-î
Prinsă 'n bumbi de mîrgărint.

Mîna-î dreaptă strînge frîul
De argint; — cealaltă pala
Cu mîner de pietre scumpe —
Scări și șpori sînt tot de-argint.

Astfel trece Ștefan-Vodă
Pe Siret în sus. — Aprozii
Călărind în juru-î strigă:
«Să trăești Măria-Ta!»

Și popor de pretutindenî,
De pe șes, din văi și dealuri
Curge 'n jos pe drumul Țării —
Cine-acasă ar mai sta?

Toți aștern în țernă fruntea
Și-î aruncă flori în cale-î
Și-l întâmpină 'ntr'un strigăt:
«Să trăești, Măria-Ta!»

Toți aleargă, — și se 'nchină
Gîrbovii moșnegi în cale-î:
«Mulțumescu-Ți, Doamne, Ție,
Pot de-amu să mor voios!»

Toți aleargă, — lung oftează
Fetele cu ochii galeși:
«Doamne, mîndru i se șade!
Aî jura că-î Făt-Frumos!»

IV.

Saltă flamurile 'n aer,
Spumegă 'n zăbale caii,
Sulițele scînteiază,
Sună surle zgomotos.

Pe cîmpia *Direptății*
Ștefan-Vodă se oprește.
Țara-i adunată-acolo
Să-l întîmpine cu-alaiū.

Episcopii 'n mantii scumpe
Și cu cîrjile a mînă,
Între ei Mitropolitul
Teoctist, cu mitra 'n cap ;

Preotul purtînd 'nnainte
Evanghelia și Crucea
Și diaconi 'n stihare
Cu cădelnițele 'n mîni,

Și citeții 'n două laturi
Cu făclii aprinse 'n două
Sfeșnice de-argint,—în urmă
Vin boerii marî și micî.

V.

Tot norodu 'ngenunchiază,
Nici un murmur nu s'aude.
Ștefan-Vodă 'nnalță fruntea
Și se 'ntoarce spre popor :

— «Este dintre voi vre unul
Care nu mă vrea? Răspundeți!
Aū cu voia tuturor
M'a ales Moldova Domn?...»

Ca o mare în răscoală
Chiuind tresaltă gloată,
Scuturînd bogate plete,
Brațe tari 'nnălțînd spre cer :

Și din miî de miî de piepturî
Isbucnește-un singur strigăt :
«În mulți ani, mulți ani cu pace
Să domnești, Măria-Ta !»

Voevodu-acum coboară
De pe cal. Înnaintează.
Se descoperă, se 'nchină.
Și smerit, în svon de psalmi,

Evanghelia sărută
Și 'ngenunche Voevodul.
Teoctist Mitropolitul
Unge fruntea lui cu mir!

SFATUL ȚĂRII.

I.

Uefegii, copii de casă,
Seimeni înarmați cu arcuți,
Armășei cu bărbii stufoase,
Darabani pletoși, panțiri

Și războinici de-alte neamuri
Îmbrăcați în coif și zale
Umplu văile Sucevei
De strigări și zîngănituri !

Căci de lupte mari și grele
Se gătește Ștefan-Vodă
Și împarte 'n oaste steaguri
La hotnogi și căpitanî.

Știe bine ce-l așteaptă,
Știe bine că în juru-î
Pretutindenî stau la pîndă
Și prietenî și dușmanî :

Turcul groaznic și puternic,
Leahul cel viclean și mîndru,
Ungurul fâlos și crîncen
Și sălbatecul Nohai :

Toți s'ațin pe la hotară,
Gata să întindă ghiara
Spre Moldova cea frumoasă
Și bogată ca un raiu !

II.

Înr'aceea la Suceava
Se adună Sfatul Țării.
Intră 'n sală, după ranguri,
Toți boierii din isvod, —

Și cu frunțile plecate
Toți s'așază, după ranguri,
După ce sărută mâna
Tinărului Voevod.

Opt boieri bătrîni, de frunte,
Toți cu bărbî și plete albe,
După ei trec alții, șase :
Pîrcălabi, junî căpitanî.

Vin apoi diregătorii,
Șase la numărătoare ; —
Iar pe tron, ca un luceafăr
Mîndru strălucea Ștefan.

III.

Voevodul se întoarce
Spre boieri și le grăește :
«Dragii mei boieri ai Țării,
Stilpi ai Sfatului mărit,

V'am chemat în adunare
După datina străbună,
Căci primejdiî ne-amenință
Din Apus și Răsărit.

Voi cunoașteți ca și mine
Pe vecini; știți ca și mine:
Toți au gânduri necurate,
Lupi flămânzi; vicleni vulpoi!

Ci vă 'ntreb pe voi: mai bine-î
Să-i lăsăm în bună pace
Iar să-și facă rîs și-ocară
Și de țară și de noi?

Orî în luptă fără preget
Să păstrăm moșia noastră
Lăudată și cinstită,
Cum din zile vechi trăia?...»

Astfel zise Ștefan-Vodă
Și-aștepta acum răspunsul;
Însă din boieri nici-unul
Pe 'ndelete nu grăia.

Ei știaū că Vodă-i Vodă
Și ce vrea aceea face. —
Cînd de-odată se ridică
Pîrcălabul de Hotin :

«Pururea și 'n veci cinstită
Fie, Doamne, luminata
Față a Măriei Tale
Căreia plecat mă 'nchin,

Dacă însă Domnul nostru
Ar voi să țină seamă
Și de sfatul meu nevrednic,
Iată-l, ori-cum îl socoți :

«Doamne ! n'aștepta să cadă
Peste noi vrăjmașii Țării !
Nu le da răgaz, Stăpîne !
Dă cu praștia în toți !»

LUPTA DE LA BAIA.

I.

S'a jurat pe Sfînta Lege
Craiu Mateiaș, mărețul,
S'a jurat să'nvețe minte
Pe viteazul Voevod,

Ce-a 'ndrăznit să calce-Ardealul
Fără teamă, și să cheme
Fără teamă la răscoală
Pe smeritul său norod.

Nici nu vrea s'asculte vorba
Sfetnicului, înțeleaptă:
«Sire, sînt vicleni Valahii
Și'n primejdiî mari te-aruncî!»

Ura-î clocotește'n suflet:
«În genunchi să-l văd 'nnainte'mi,
Poate-atuncî să-î dau iertare,
Poate-atuncî, — și nici atuncî!».

Cu puterea lui întreagă
Deci, spre munți pornește Craiul,
Petru-Vodă ține-alaiul
Și de Petru nu mă mir.

Nu mă mir nici de Magnații
Cari, în oarba lor trufie,
Se asemuie 'ntre dînșii
Cu eroii lui Omir.

Între ei e și Vlădica
Papistaș, de Cincă-Biserici:
Bardul Curții, care 'n versuri
Latinești e ne'ntrecut.

Nu se duce doar să lupte —
Alții 'ncrucișeze spada! —
Ci cu ochii lui să vadă
Și să cînte ce-a văzut.

II.

Filfăie dușman în steaguri
Crivățul. Oștirea trece.
Tunuri uruie greoaie
Pe îngustele cărări.

Negura se risipește,
Soarele răsare falnic,
Îmbrăcînd în za de raze
Plaiurile mîndrei țări.

Mateiaș în scări se'nnață,
Și-arătînd cu mîna 'ntinsă
Spre cîmpiile Moldovei,
Se întoarce cătră bard.

Astfel se uita pe vremuri
Hannibal, cartaghinezul,
De pe Alpii albi de ghiață
La bogatul raiu lombard.

Dar, foșnind greoiu din aripă,
Drept prin fața-î trece-un vultur
Și-î întunecă o clipă
Soarele, — ca și'n adins

Se rotește-apoi, și urcă
Tot mai sus, pîn' ce se pierde
Ca'ntr'o mare de lumină
În albastru necuprins.

III.

Curtea toată e'n mișcare,
Trîmbițe vestesc solie.
Stefan face-un semn, — și soli
Țanțoși înainte-î vin.

«Palatine al Moldovii!
Marele și strălucitul
Domn al nostru — al tuturor,
Riga Mateiaș Corvin.

«Îți trimitte vorbă ție,
Că'ți va da iertare poate
Pentru multa stricăciune
Ce-ai făcut-o în Ardeal,

«Dacă vii cu-alaiū și daruri
Să te'nchină Crăiiei-Sale,
Cum se cade să se'nchine
Unui Craiū orī ce vasal!»

Zise solul, — și tăcere
S'a făcut adîncă'n sală.
Și așa răspunse Ștefan,
Neclintit în scaun stînd:

«Mergeți înapoi și spuneți
Craiului, stăpînul vostru,
Că Moldova nu-l cunoaște
De stăpîn, — și până cînd,

«Capul meu va sta pe umeri,
Până cînd această mînă
Va putea să poarte paloş —
De stăpîni nu mă'ngrijesc!

«Vină, de pofteşte daruri
De la noi, să şi le iee,
Că avem săgeţi destule
Chiar şi pentru trup crăiesc!»

IV.

Neagră-î noaptea de Dechemvre.
Urlă crivățul prin codrii,
Pe cîmpiile 'nghețate
Pîrjolute și pustii.

Neagră-î noaptea de Dechemvre
Și în zeghea ei cea neagră
Numai bine se ascunde
Ștefan cu vre-o zece mii...

Dar în sala luminată,
Sub înnalte bolți, la Baia,
Mîndră masă e întinsă,
Mîndri oaspeți o cuprind.

Sună vesele fanfare,
Spumegă în cupe vinul...
Încrezut și vesel, Craiul
Se ridică hohotind :

«Cum asvîrl această cupă,
Ast-fel am s'asvîrl coroana
De pe capul tău, Ștefane!
Și-am să 'mî țin cuvîntul dat!»

Zice, — vrea s'arunce cupa
Cu dispreț — dar nu sfîrșește:
Lung răsună fiorosul
Glas de bucium depărtat!

V.

«Alergați! La arme! Arme!
Vin Valahii! Vine Ștefan!»
Răcnete înăbușite,
Tropot și nechez de cai

Năvălesc tot mai aproape,
Și ferestrele deodată
Strălucesc în zori de pară:
Vine Ștefan «*cu alaiii!*»

«Dați-mi scutul! Dați-mi spada!»
Strigă Craiul. «Da-ți-mi calul!»
Arde Baia — limbă de flăcări
Pretutindenă o închid.

Val-vârtej pe strâmte uliți
Pilcuri de oșteni aleargă
Și cu chiot Moldovenii
Sfarmă, rup, lovesc,ucid!

În zadar vitejii unguri
Dirji la luptă se 'ncleștează:
Beți de vin, orbiți de flăcări,
Seucid ei între ei!

Iată, Craiul se răpede —
Zid de lăncii 'l împresoară, —
Moldovenii dau în lături;
Lupta 'ncepe cu temeii.

Groznic însă Ștefan-Vodă
În mijlocul lor răsare,
Într'o roată de vâpae
Ca un duh răsbunător,

Furtunos, măreț, puternic,
Strînge 'n pintenî bidiviul,
Paloșu-î străluce 'n noapte
Ca un fulger prins din sbor!

Armele sclipesc în juru-î,
Caii sforăe sălbatec,
Joacă flamurile, — urlă
Buciumele de măcel,

Și cu coase și topoare,
Sguduind, călări, pămîntul,
Năvălesc de pretutindenî
Moldovenii după el!

VI.

Unde 'ți este fala, Rigă?
Unde-î lauda deșartă?
Cine trece, dus în leagăn,
Sub o glugă de cioban?

Cine trece trist Carpații
Pe poteci ascunse 'n munte,
Cu-o săgeată 'nfiptă 'n spate:
«*Dar*» primit de la Ștefan.

Nică-odată Craiul tânăr,
Cel vestit ca bun din fire,
N'a purces cu-ai lui măi crîncen
Și măi neînduplecat,

Și de ciudă că-l bătuse
Ștefan-Vodă în Moldova,
A zăcut măi multe zile
Până-ce... s'a vindecat.

Dar pe Ștefan-Moldoveanul
L-a lăsat de-atuncî în pace —
A simțit că e măi bine
Să 'și atîrne spada 'n cui,

Și că Ștefan-Moldoveanul
Nu prea știe, zău, de șagă:
Cît p'aci era să 'și lase
Oasele 'n Moldova lui!

ȘTEFAN-VODĂ ÎNFRUNTĂ
PE PĂGÎNÎ

I.

«**R**idicați-vă odată
Crai și împărați puternici
Și-apărați cu brațul vostru
Legea sfântă-a lui Christos!

«Ridicați-vă, căci Domnul
Dumnezeu va să v'ajute,
Dacă veți purta războiul
Pentru Legea Domnului!

«Orî s'a stins în voi credința
Ce vă 'nsuflețea odată?
Unde's zilele mărețe
Ale Cruciaților?»

«Tronul din Bizanț se surpă
Geme 'n flăcări Răsăritul,
Turcii vor peirea lumii —
Și voi stați cu mîna 'n sîn?...»

Astfel propovăduiește
În pustiū măritul Preot
Al Apusului... Și nimeni
Nu ascultă glasul lui!

II.

Surzi, îmbătrîniți în rele,
În zavistie și ură,
Se mîinîcă între dinșii
Marii împărați creștini.

În zădar pribegii călugări
Chiamă la răsboiul norodul :
Solul nou al mîntuirii
Nu s'arată nicăiri.

Nu mai este Iancu-Vodă
Hunniade, steagul Crucei!
Cine oare se 'ncumete
Să înfrunte pe vrășmaș?

Cine?...

Ștefan-Vodă singur!
Ștefan-Vodă al Moldovei!
Numai cu un pumn de oaste,
Dar cu suflet uriaș!

III.

La Vaslui, la Curtea-Nouă,
Lîngă scări aşteaptă Şargul.
Bate Şargul din copită,
Doi aprozi staū lîngă scări.

Unul coama-î netezeşte,
Celălalt de frîu îl ţine,
Iară steagurile joacă
Filfăind vioae 'n zări.

În armură strălucită
Ștefan-Vodă 'n prag pășește.
Doamna, gingașă și crudă
Ca un flutur de April,

Vine și căzînd la pieptu-î
Nu se 'ndură să-l mai lase
Și cu lacrimi bogate
Plînge-amar, ca un copil...

(Ștefan-Vodă grăește:)

Dulcea mea stăpînă, svîntă-ți lacrimile de pe-obraz!
Nu se cade-așa să plîngă, Doamna unui Domn viteaz!

Că mă duc la luptă cruntă, de mă 'ntorc ori mort, ori
[viu ?
N'o să ne 'ntîlnim în ceruri mai curînd sau mai
[tîrziu ?

Dar datoare e Moldova, pentru Legea lui Isus,
Chiar cînd toți creștini-l uită, să ridice spada sus!

Căci Moldova-î poarta sfintă a Creștinătăți 'ntregi
In aceste vremi cumplite, pline de fără-de-legi!

Fii dar mîndră, dimpotrivă; nu măi plînge în zădar,
Ci 'n iatacurile tale du-te și te 'nchide iar.

Cu domnițele, acolo, la icoane 'ngenunchiați,
Și în rugi evlavioase zi și noapte să veghiați,

Până-ce-om stîrpi Păgîniî ce 'neac' acest pămînt
Și altar măreț 'nnălța-vom întru slava Celui-Sfînt!

IV.

Astfel zice Ștefan-Vodă
Și pe Șargul lui s'avintă, —
Vesel trîmbițele cîntă,
Darabanele vuiesc.

Însă Doamna 'n turn se urcă,
La fereastră se așează
Și, privind în zări, oftează
Ochii 'n lacrimi îi lucesc.

Vede cum supt deal coboară
Oastea cu Ștefan pe cale,
Schînteind în albe zale
Dintre sulii și săcuri.

Și din ochi îl urmărește
Până 'n fund de vale-adîncă,
Unde-l mai zărește încă
Răsărind la cotituri...

RUGĂCIUNEA LUI ȘTEFAN.

I.

In poiana-ascunsă 'n codrii
Doarme tabăra întinsă.
Pace-adîncă străjuește
Taina nopții lui Ghenar.

Icî-colo, doar printre corturi,
Focurile potolite
Mai deschid în întuneric,
Slab clipind, vr'un ochiș de jar.

Pe pământul gol, sub scutul
Cerului spuzit de stele,
Dorm oșteni, — dulci icoane
Le-amăgesc truditul somn.

Dar în cortu-i de mătase
Ștefan-Vodă stă de veghe...
Stă de veghe și se roagă
În genunchi, viteazul Domn :

«Tatăl nostru-A-tot-puternic !
Dumnezeule prea-mare !
Cela ce stăpîn ești singur
Pe pământ ca și în ceriū,

«Tu cel care spre-a înfrînge
Oarba răilor trufie
Și spre-a ocroti dreptatea
Celor fără de puteri,

«Pusu-ne-ai în mînă paloș; —
Tu ce-ai poruncit lui David,
Șerbul Tău, să biruiască
El, cel mic, pe Goliat,

«Și lui Iuda Macabeul
Să zdrobeasc'acele neamuri
Care Te huleau pre Tine; —
Fii de-apururi lăudat!

«Doamne! iată, îngenunche
Înnainte-Ți, plin de rîvnă,
Astăzi șerbul Tău nevrednic!
Iată! în cumplit puhoi,

Tot Aliotmanul astăzi
Și-a pornit asupra noastră
Semințiile spurcate!
O privește către noi!

«Varsă 'n noi vîrtutea sfîntă
Ca să-Ți apărăm credința
De păgîni amenințată...
Doamne-al bătațiilor !

Dă-ne sfînta-Ți biruință !
Fă ca azi și 'n veci, Prea-Bune,
Întru slavă-Ți să răsune
Bolțile țăriilor !..»

II.

Astfel se rugă fierbinte
Voevodul cel cucernic :
Cerul i-auzi cuvîntul,
Dumnezeu l-a ascultat.

Spulberate și zdrobite
Zac mulțimile păgîne :
Cu credința și cu brațul
Ștefan-Vodă le-a sfărmat!

In învâlmășagul luptei
Spun c'alătura de Ștefan
Ce tăia 'n dușmani năpraznic
Și sbura din loc în loc,

Mihail Archistrategul
Se ivi d'asupra oastei,
Apărîndu-l de primejdii
Cu o sabie de foc...

RĂZBOIENIÎ

I.

S'a jurat pe-Alah bătrînul
Padişah, Cuceritorul,
S'a jurat şi-a doua oară
Pe Profet şi pe-Alcoran,

Că va da pedeapsă aspră
Voevodului Moldovei,
Ce-î călcase în picioare
Oştile-î de jaf mai an.

Spune, Dunăre bătrână!
Ce-ai văzut umplînd cincî poduri
Cetele înfricoşate
De Azapî şi Ianicerî,

Spune tu, cu ce urgie
Năvăli atunci Sultanul,
Cum al armelor greū vuet
Străbătea pînă la ceriū!

II.

Stăpînea p'atunci în Țara
Muntenească, Laiot-Vodă
Basarab, un domn nemernic,
Slab de înger și viclean,

El uită credința sfintă
Către Neam și către Lege
Și s'ajunse cu Păgînul
Împotriva lui Ștefan.

Astfel răsplătea acelu
Ce-î pusese 'n mîină schiptrul —
Blestemată 'n veci să-î fie
Pomenirea de mișel!

Blestemați și toți aceia
Cari, în ceas de grea nevoie,
N'or ținea la frați ca frații
Și-or lucra așa ca el!

III.

Negre stoluri mari de pradă
Trec spre zările 'nroșite
Și de vaet și de vuet
Tot văzduhu-a tresărit.

Olăcari pe cai în spume
Vin și-aduc cumplita veste
Că Tătarii ard și pradă,
Năvălind din Răsărit...

Greū oftează Moldovenii:
Desnădejdea cucerește
Inimile oțerite
Ale bieților hînsari.

Ștefan vede cu durere
Cum pe zi ce merge-î scade
Tabăra; pe zi ce merge
Numără mai mulți fugari.

El, viteazul, ce 'nnălțase
Steag atîtor biruințe,
Părăsit acum rămîne
Chiar și de vitejii săi.

Și de nicăiri nu-î vine
Ajutor! De pretutindenă
Crește-asupra lui potopul
Cutropind cîmpii și văi...

IV.

Încărcați de plean, Tătarii,
Biciuind din urmă robii,
Spre hotar zoresc în goană
Val-vîrtej, cum aū venit.

Fug, se duc mîncînd pămîntul,
Spaîma morții îi alungă,
Căci în fruntea oastei vine
Ștefan-Vodă cătrănit.

Fug nebuni, și lasă robii,
Lasă prăzile în cale,
Chiar și armele le-asvîrle
Ca să treacă apa 'n not.

Hei, dar Ștefan îi ajunge!
Și năpraznic îi lovește,
Și mi-i sfarmă și-i alungă
Și mi-i spulberă de tot.

V.

Pilcuri-pilcuri sgomotoase
Se întorc voioși cetașii
Și se'mprăștie prin sate
La neveste și copii.

A rămas dar Ștefan-Vodă
Singur numai cu boerii
Și copiii lui de casă —
La un loc, toți, zece miă...

Zece mii — dar fiecare
Hotărît să 'nfrunte moartea
Pentru Lege, pentru Țară,
Pentru Domnul lor iubit.

Slavă lor și închinare!
Vrednică de ei și mare
E credința pentru care
S'aũ luptat și aũ murit!

VI.

Pildă vecinic'a măririi,
Sfînt altar al Nemuririi,
Unde s'a jertfit podoaba
Celor mai viteji oșteni,

Ce Romîn nu își înclină
Fruntea trist, și nu suspină
Cînd rostește-aceste nume :
Vale Albă — Războieni !

Doar aici e îngropată
Bărbăția strămoșască...
Fiecare fir de iarbă
E 'nchegat din sânge sfânt.

Fiecare strop de rouă
E un diamant din sânge —
Vai, aici nebiruitul
Voievod a fost înfrînt!

O, de ce nu sunt furtuna
Care 'n nopți târzii de toamnă
Geme, hohotind sălbatec,
Printre codrii seculari:

Poate-atunci m'aș încumete
Să răscol țărîna sfîntă,
Preamărind cu vrednicie
Umbrele acestor Mari!

VII.

Stă pe deal cetatea neagră
Și Domnița la fereastră
Șade plînsă, — ochii-î galeși
Cercetează zarea-albastră.

În zădar și azi l-așteaptă ;
Ca și ieri, pustie-î zarea...
Murmură Ozana 'n vale
Și-î îngîină trist cîntarea :

(D mnița cîntă)

«Ozană, drag părau,
Pe malul tău a stat:
Știi tu unde-a plecat
Ștefan, stăpînul meu?»

«De trei-orî a bătut
În poartă la castel,
Dar maica, vai! n'a vrut
Să-l vadă 'nvins *pe el!*»

«O de s'ar fi îndurat
Să-l cheme lîngă ea!
Cum 'l-aș fi sărutat
Și cum l-aș mîngăia...

«Dar de mănie-aprins
S'a dus, — n'a mai venit, —
Și poate-î greu rănit
Sărmanul Domn învins!»

Cum nu-s o turturea !
M'aș duce, duce 'n sbor,
Să'mi scald aripa mea
In apă de isvor,

«De-aș ști că-l aflu iar
M'aș duce pînă la
Sfîrșitul lumei chiar,
Și rana i-aș spăla...»

O, Doamne, 'ndurător
Arată-te spre noi !
Și dă-mi-l înapoi
Că fără Ștefan, mor...»

VIII.

Însă Ștefan rătăcește
Singular-singurel prin codrii,
Părăsit de toți, în voia
Amărîtei lui restriști.

Pe poteca nebătută
Urcă trudnic Voevodul
Și copacii 'n semn de milă
Clatină din vîrfuri triști,

El, invins! El, stîlpul lumei,
Pavăza creștinătății,
Brațul Domnului din ceruri,
Ingerul răsboaelor,

Astăzi trece singuratec
Nimenea nu-l împrejoară —
Numai paloșul, tovarăș
Credincios, i-atîrnă 'n șold.

Numai sufletul lui mare
Mai străluce în privire-î —
Suflet, vai! așa de mare
Și atît de obidit!

VIII.

Noaptea tainică scoboară
De prin scorburi, de prin peșteri
Și se 'ntinde în adîncul
Codrului străvechiu și mut.

Cînd și cînd o ciută sare
Speriată, și s'ascunde —
Ștefan nici n'o ia în seamă,
Gîndul lui aiurea-î dus...

Gîndu-î sboară la oștenii
Lui, căzuți pe cîmpul luptei,
La curtenii lui cei falnici,
La țăraniî lui pribegî...

La Moldova lui iubită
De Păgîniî crunți robită :
Inima-î îndurerată
Sîngeră din miî de răni !

IX.

Trist, cu capu 'n pîept, cu fruntea
Increțită, dus pe gînduri —
Astfel trece Voevodul
Pe îngustele cărări.

Soarele-a apus acuma,
Parc'ar fi apus de veacuri —
Noapte neagră-i pretutindenî,
Noapte neagră și pustiu.

Dar din cînd în cînd o rază
Tot străfulgeră în treacăt
Prin frunzare și 'nșenină
Fruntea domnului pribeag.

Căci un înger merge 'n umbră
Nevăzut și îi arată
Pas cu pas poteca 'ngustă,
Lunecînd la dreapta lui.

X.

In chilia lui de piatră
Şade Daniil Sihastrul,
In genunchi, în faţa Crucei
Răstignitului Cristos.

Zi şi noapte el se roagă
De la cer cerşind iertarea
Sufletelor păcătoase
Cîte sînt pe-acest pămînt.

— «In acest pustiū sălbatec
Unde rar străbate numai
Buciumul de vînătoare,
Glas uitat, adus de vînt,

Cine oare, ești, străine
Ce nevoi te-aduc la mine?»
— «Ștefan-Vodă al Moldovei
Cere-o noapte adăpost».

— «Ștefan-Vodă, măi așteaptă
Pîn' să'mi mîntuî rugăciunea...» —
Și tăcut îngenunchiază
Voevodul lîngă el.

... Multă vreme se rugară
Amîndoi așa 'n tăcere,
In genunchi, în fața Crucei
Răstignitului Cristos,

Pașnicul Sihastru-alături
De cumplitul Domn războinic :
Rugile împreunate
Se urcău măreț la cer.

XI.

In chilia de Sihastru
Doarme Ștefan și visează.
Pentru-ce în somn deodată
Fața lui se luminează ?

Vede 'n vis pe Sfântul Gheorghe:
Se făcea că vine parcă
Lîngă el și cu blîndeță
Să-l îmbărbăteze cearcă :

«Fiule, viteze Ștefan!
Pentru-ce oftezi tu oare?
Cum de'ți lași moșia 'n prada
Hordelor năvălitoare?

Scoală de'ți adună gloate
Și din bucișum dă de veste —
Căci tăria nu-î în brațe,
Ci în inimă calde este.

Nu te teme că vrăjmașii
or putea să te răstoarne —
Zimbrul falnic al Moldovei
I-o lua pe toți în coarne!

Dumnezeu ți-a pus cununa
Astei mîndre țări pe frunte
Și de ai credință 'n Domnul,
Poți mișca și deal și munte:

De-î striga, stejariî, brazii
S'or schimba și ei în oaste:
La un semn al tău, porni-vor
Năvălind în jos pe coaste...

O, aleargă dar și 'ncepe
Lupta fără preget iară,
Să te văd, ca și 'nainte,
Călărind viteaz prin țară!...»

XII.

Ca o mare ce revarsă
Valuri negre peste valuri,
Astfel pe cîmpia arsă
Și pe văi și peste dealuri,

Curg, și 'nneacă tot, Păgîni,
Pînă 'n marginile zării
Sfișiind cu mii de ghiare
Trupul istovit al Țării.

Dar precum un roiu de-albine
Abătute de furtună,
Împrejurul mătcei vine
Iar, și zumzănind s'adună,

Tot așa de prin poiene,
Din păduri adînci coboară
După Ștefan Moldovenii
Și cu drag îl împresoară.

Buciumul răsună iarăși —
Vii răspund din văi ecouri —
Și rîzînd, în zări, înnalță
Munții frunțile din nouri :

Văd cum, alungați din urmă,
Fug Păgîniî spre hotare —
Mulți găsesc în voi mormîntul,
Dunăre și Neagră-Mare !

Văd cum însuși Împăratul
Mohammed, Cuceritorul,
Cu oștirile-î rămase
Grabnic își întoarce zborul,

Și se duce 'n goana mare,
Crunt scrîșnind, ca scos din minte,—
Iar în urmă-î stă Moldova
Slobodă, ca și 'nainte !

DUMBRAVA ROȘIE.

I.

S'a jurat și Craiul Olbriht,
S'a jurat în mare taină,
Îmbrăcînd a vicleniei
Prea puțin crăiască haină.

Strînsu-și-a el oști bogate,
Chip păgîniî să-î înfrunte,
Socotind că Ștefan-Vodă
I-ar putea sluji drept punte.

În zădar cu sfat de pace
Cearcă solii să-l desmînte,
De solii cu vorbe goale
Tocmai el să se 'nspăimînte?...

Dar cînd intră în Moldova,
Calu-î, poticnit, tresare —
Și cu glas de spaimă-î strigă
Un nebun pe drumul mare :

«Du-te, du-te spre peire!
Tristă soartă te așteaptă...»
Însă Craiul spre Suceava
Cu oștirile se 'ndreaptă.

II.

Nouă săptămîni de-a surda
Bate falnica Suceavă —
Rușinat acum se 'ntoarce
Craiul fără de ispravă.

Ștefan-Vodă face pace,
Nici-o vorbă rea nu-î zise:
Ci îl roagă să se ducă
Tot pe calea ce pornise.

Iar de codrii să se teamă
Că foiesc de duhuri rele...
N'a voit s'asculte Craiul
Nici de sfaturile-acele,

Și călcîndu-și iar cuvîntul,
Strică țara, arde, pradă —
La Cosmin l-ajung din urmă
Toate gloatele grămadă.

III.

Printre rîpe 'ntunecoase
De bătrîni copaci umbrite —
Fără grijî coboară Leșii —
Noaptea codrului i-'nghite.

Nicî prin minte nu le trece
Că pe dealuri staū la pîndă
Moldovenii, să le iee
Viața, pentru prăzi, dobîndă.

Și deodată crește-un urlet
Ce din miș de guri răsună,
Și se 'ntunecă văzduhul
Și trosnește și detună!

Groaznic în vârtej de chinuri,
Cad, mormane prididite,
Svîrcolindu-se în sînge
Trupurile schilodite:

Urieși copaci de-avalma
Năruindu-se din stîncă
Vin, rostogolind cu huet
Tot mai multe trunchiuri încă,

Și desprind și rup și darmă
Tot ce întîlnesc la vale —
Iadul peste ei le pare
Leșilor că să prăvale!...

În zădar s'abat în lături,
În zădar vor să se 'ntoarcă,
Căci asupra-le o nouă
Vijelie se descarcă,

Căci din arcuri nevăzute
Curge ploaia furtunoasă
De săgeți — de pretutindenă
Vine moartea mănioasă...

IV.

Pe un armăsar sălbatec,
Parcă zarea vrea s'o soarbă,
Alb de spaimă, Craiul Olbriht
Trece văi în goană oarbă.

Oștile-î înfrînte-aleargă
Isgonite în risipă —
Paseri mari de pradă 'n stoluri
Sboară 'n urma lui și țipă.

Și femeî, copii și fete,
Plîng și-l blăstămă pe cale —
Din Polonia întreagă
Crește-un freamăt greu de jale :

«O, unde ți-e, Craiū-Olbriht, mareața ta oștire?
De Ștefan al Moldovei aū nu aveai tu știre?

Nu-ți povesteam că Ștefan nu e deprins să
[ierte
Pe cei-ce, ca și tine, hrănesc dorinți deșerte

Nici cîntecul nu-ți spuse, de cînd erai de-o
[șchioapă,
Că de mînia-î cruntă nici un vrăjmaș nu scapă

Și-aî vrut să frîngi Stejarul, tu, tînăr ușuratec,
Cînd n'a fost chip să-l frîngă Tătarul cel săl-
[batec,

Nică Ungurul cel mîndru, nică Turcul cel pu-
[ternic ?
Ce-ai căutat în țara Moldovei, craiū nemernic ?

Nu-ți proorocise oare atîtea semne rele
Rușinea ce te-așteaptă în văile acele ?

Și ne-ai luat părinții, copiii, frații, soții,
Ca să-i îngropi în codrul Cosminului cu toții :

I-ai dus în gura morții, i-ai dat corbilor pradă, —
Blăstem, blăstem, Craiū-Olbriht, pe capul tău
[să cadă !»

V.

Însă pe cîmpia întinsă,
De cu zori și până 'n sară,
Măre, cu ciudate fiare
Moldoveanu' astăzi ară!

Nu-s doar vite cari d'omoale
S'opintesc, trăgînd în pluguri,
Ci sînt Leși robiți ce 'și pleacă
Umiliți grumazu 'n juguri.

Sînt odrasle strălucite,
Sînt vitejii prinși din fugă —
Azi blăsteamă ei și țîța
Mamei, că le-a dat să sugă...

Și gemînd amar, înclină
În pămînt trufașa frunte
Supt lovirile de bice
Și 'n batjocurile crunte...

Crește brazdă după brazdă,
Soarele 'n apus coboară...
Zile 'ntregi de-arîndul vede
Sîngeroasa muncă iară.

Harnicii țărani îngroapă
Ghindă 'n țerna desfundată, —
Căci așa-i poruncă aspră
De viteazul Ștefan dată.

...Și așa 'ncolți 'n Moldova
Ghinda plămădită 'n sînge...
— Freamătul *Dumbravei-Roșii*
Pînă azi pe Leși îi plînge!

ZILE DE PACE.

I.

Dup'atîtea mari războaie
Cu izbîndă și cu slavă,
Înflorește iar în țară
Pacea plină de belșug.

Pe ogoare unde-atîta
Sînge-a curs, răsună iarăși
Strigătul cinstit și vesel
Al plugarului la plug.

Riurile se desghiață
De zăpor și ploî umflate,
Florile 'și desfac mireasma,
Ape dulci murmură 'n lunci —

Cîntă 'n crîng privighetoarea;
Ciocîrlii nenumărate
Ciripesc din înălțime
Biruința sfinteî munci...

Căci era pe la 'nceputul
Luneî Maiu, cînd firea 'ntreagă
Înnoită, uită parcă
Tot ce-a fost cumplit și rău.

Intr'o zi așa senină
Ștefan-Vodă ține praznic, —
Nu mai încăpeau de lume
Curțile vechi, la Hîrlău...

II.

Vierița cea frumoasă
Toarnă vin în cupa de-aur:
Mîndrul soare al Moldovei
Șade 'n fruntea mesei mari —

Nins de vreme-î Voevodul,
Însă agerî ochi de vultur
Sub sprîncenele-î stufoase
Strălucesc adînci și clari.

Răzemat stă în spetează
Sub umbrarul de verdeață,
Lîngă el, Bogdan sfiosul,
Fiul său cel mai iubit —

Luca Arbore, bătrînul
Înțelept, și mîndrul Șendrea
Stău alături cu Tăutul,
Logofătul cel vestit.

III.

Ca un stup în neastîmpăr
Sgomotă grădina mare,
Plină de boeri și oaste
Și nenumărat norod.

Nouraș, copil de casă,
Scutură bălae plete,
Și 'nstrunînd lăuta veche
Cată dus la Voevod...

«Cîntă» — zice Ștefan-Vodă
Cu blîndeță, iar rapsodul
Tresărind ușor, se 'nclină
Și începe 'ncetinel.

Cu evlavie ascultă
Toți boierii în tăcere, —
Și, furat de amintire,
Ștefan asculta și el :

CÎNTECUL DESPRE PREA-STRĂLUCITA IZBÎNDĂ
DE LA PODUL-ÎNNALT.

Ștefan-Voevod,
Slăvit de norod,
S'a sculat în zori,
Pe la cîntători,
Și s'a mînecat
Măre, și-a plecat

C'un pîlc de curtenî,
Falnicî Moldovenî,
Și s'a dus, s'a dus
Prin Țara-de-sus,
Și-a ajuns voios
În Țara-de-jos.

Iar dac'a ajuns,
I-a venit răspuns
Că dușmanii Țării,
Cît nisipul mării,
Năvălesc grămadă,
Pustiesc și pradă...

Ștefan Voevod,
Slăvit de norod,
Nu s'a 'nspăimîntat
De cîte-a aflat,
Ci din bucium sună
Și gloate 'și adună,

Iar în Cel-de-Sus
Nădejdea și-a pus,
Unde e nădejde
La ceas de primejde.

Domnul s'a 'ndurat
Și l-a bucurat,
Și-a trimis o ceață
Către dimineață...

Ștefan cînd văzu
Ceață ce căzu,
Repede-a 'nțeleș,
Repede-a ales
Pe cîțiva viteji,
S'aștepte prilej
În crîng nepătruns,
De ceață ascuns,
Dincolo de vad
Mai sus de Bîrlad ;

Cînd o da el semn,
Să'și facă îndemn,
Să strige, să urle
Din tîmpini și surle,
Tobele să bată
În goană turbată,
Ca să zăpăcească
Tabăra turcească,
Să creadă că 'n coaste
Vine mare oaste. —

Iar Domnul viteaz
Cel de-apururi treaz,
Păn' o prinde știre
Turceasca oștire,
Grabnic s'o lovească
Și s'o dovedească...

Și așa a fost
Gîndul lui cu rost :

Tîmpinele-aũ prins
Să țipe 'nadins,
Tobele să bată
În goană turbată,
Buciume și surle
Să strige, să urle,

Turcii călăreți
Alergînd orbeți,
Cum aũ auzit
S'aũ și repezit,
Dar de după pod
Ștefan-Voevod
Pe neașteptate
Li-a sărit în spate !

Turcii daũ de crîng,
Șirele se frîng,
Repede se 'ntoarnă,
Caii se răstoarnă,

Și mereu se 'ndeasă,
Prin negura deasă,
Prin smîrcuri și sloată
Se ucid în gloată,
Pe pod se răpăd,
Loviți de prăpăd,
Se isbesc în dos
De malul rîpos :

Podu-i frînt în două,
Săgețile-i plouă,
Coase și topoare
Cad fulgerătoare !

Și lovit de-o rază,
Ce i-e dat să vază
Pașa Soliman ?
Vede pe Ștefan,
Cum venia, curat
Ca un leu turbat,

Cu coama în vînt,
Dus de Duhul Sfînt,
Cu oșteniî săi —
Ceata lui de lei!

Spulberă și taie
Paloșu-î-văpaie,
Unde trece El —
Groază-î și măcel!

Nebuniți de spaimă,
«Alah!» Turcii 'ngaimă,
Și se stîng și pier
Cu ochii la cer;
Alții fug să scape,
Fug peste hîrtoape,
Fug, se duc orbeți
Vînați de săgeți!

Ștefan cu ai săi
Sboară după ei,
Și mi-î căsăpește
Și mi-î risipește
Și din goană mîină
Liota păgîină,
Și spulberă toată
Păgîneasca gloată !

Ștefan-Voevod,
Slăvit de norod,
După ce-a sfîrșit,
Treî zile-a postit
Cu pîne și apă,
Lumea să-l priceapă,
Mulțumind supus
Tatălui de sus.

Și cu toată slava
S'a 'ntors la Suceava,

Ca un mîndru craiū
Cu mare alaiū,
Și cu multe steaguri,
Rupte din șireaguri,
Și cu prăzi bogate
De la Turci luate.

Iară Doamnei-Sale
Ce-î ieșise 'n cale,
I-a adus o salbă
Din Cetatea-Albă,
Însă la cocon
I-a adus plocon
Sabie turcească
Să mi-o mînuiască,
Și-un arc, să-l deprindă
De mic să-l întindă...

Iar la 'mpărății
A trimis solii,

Tuturor să spună
Multă voie bună,

Pre-cum-c'a purces,
De Domnul ales,
Și s'a bizuit
De a biruit
Din sus de Bîrlad
Și-a timis în iad,
Pe cel-lalt tărîm :
O sută de mi
De Turci-Osmanlii...

Iar Papa din Rîm
Pe loc ce-a aflat,
Poruncă a dat :
Călugări și clerici
Să cînte 'n biserică
Rugăciuni spre slava
Celui-ce 'n Suceava

E scutul dreptății
Și-al Creștinătății,
Căruî azi mă 'nchin
Ca un bun creștin :

Domnul să-l trăiască
Și să-l miluiască,
S'apere moșia
De toatăurgia,
Mîndru să 'nflorească
Vița Bogdănească!...»

IV.

Astfel a cîntat rapsodul
Și'ntr'un glas: «Amin!» strigară
Toți boierii, iar norodul
Repeți prelung «Amin»! —

Însă Ștefan dus pe gînduri
A rămas. Apoi ridică
Glasu-î dulce de părinte,
Înnecat de un suspin...

(Ștefan-Vodă grăiește):

«O, fiule Bogdane!
Și voi, boieri ai țării,
Ce-ați împărțit cu mine
Atâtea mari izbînzi!
Azi mă vedeți aproape
De marginele gropii,
Și-a vieții mele slavă
Îmi pare o nălucă,
Ce tot se depărtează,
Pierind în întunec...

«Simt că'n curînd veni-va
Să'mi ceară, moartea, birul;
Dar nu mă înspăimîntă
Și nici nu mă'ntristează:

«Știu bine doar că clipa
Cînd am venit pe lume
A fost și-aceea'n care
Pornit-am către groapă...

«O grijă mă muncește
Pe mine, zi și noapte,
Un gând amar pre care
Nu-l pot goni din minte :

«Că las în preajma voastră
Pre acel leu năpraznic,
Nesățios de sînge
Creștin, — pre Soleiman !

«Pre Soleiman, cel care
Vrea să ne ia moșia,
Ce noi, cu brațul nostru
Viteaz am apărat-o,

«Și mulți viteji ai noștri
Luptînd cu rîvnă sfîntă,
Atîția ani de-arîndul
În sînge aŭ scăldat-o!

«Pre Soleiman, cumplitul,
Pre acest soare-al nopții,
Ce'n preajma morții mele
Amenințînd răsare,

«Și'n marea lui de flăcări
A înghițit Ardealul
Ș'Ungaria o parte,
Și-a 'ngenunchiat chiar Crîmul,
Ce nu măi cunoscuse
Nici un stăpîn străin !

«Cetatea-Albă oare,
Mărgăritar al nostru
Pierdut, prilej al pizmei
Și-al luptei dintre frați,

«Și frații noștri înșiși,
Munteni,—creștini de-un sînge—
De și dușmăni,— n'ascultă
De el, — de Soleiman ?

«Noroadele Asiei
Și multe-ale Europei,
Se'nchină fără murmur
Tot lui, — lui Soleiman! —

«Ci nu se mulțumește
Să stăpînească tronul,
Să poarte'n mână schiptrul
Chesarilor Romani,

«Nu'si pune frîu Păgînul
Iubirei lui de slavă:
Visează cucerirea
Pămîntului întreg! —

«Și socotiți voi oare
Că va cruța Moldova,
Împrejmuită astăzi
De țări birnice lui?

«O, fraților, mai grabnic
Vă temeți dimpotrivă
Să nu s'arunce hulpav
Asupra-vă, cu toate
Puterile, căci dînsul
Uraște pre creștină,
Și'n inima-î de fiară
Isvor își are ura
Pe care Alcoranul
I-o poruncește lui...

«Nu'mi pociu întoarce ochii
Nici spre vecinii noștri
Făr'a jeli amarul
In care aș căzut :

«In Leși nădejde nu e,
Că-s răi și nestatornici,
Iar Ungurii, ei înșiși,
S'aș aruncat în fiare ;

Nemția-î prea departe
Să ție piept cu Turcîi
Și geme sfășiată
De lupte între frați!...

«Atunci, — ce ne rămîne ?
Puterî avem puține,
Primejdia e mare
Și ajutor, de unde?!...

«Să îmblînzim mai bine,
Dar fără fățarie,
Pe acest leu sălbatec
Ce vrea să ne sfășie!
Căci închinarea noastră
Va fi atunci o apă
Ce-o să potoale focul
Cumpletei sale urî...

«De-aceea, ca un frate
Și ca un bun părinte,
Vă'ndemn în aste zile
Din urmă-ale vieții :

«Siliți-vă a face
Cu Turcul dreaptă pace,
Ca să vă lase vouă
Credința strămoșească,
Și legea pămîntească
Așa precum le-aveți,

«Plătind haraciū cu cinste
Ca unui măi puternic ;
Cercînd măi bine mila-î, —
Decît sabia lui!...

«Dar dacă, dimpotrivă,
Vă cere alte jertfe
De cît aceste-aduse
Cu inima pe față,

«Atunci pieriți mai bine
Cu sabia în mînă,
Credința apărînd-o
Și Țara, păn' la moarte,

«Decît să cadă'n prada
Rușinei și-a robiei,
Decît să vi le calce
Vrăjmașul în picioare !

«Și n'aveți îndoință
Că Dumnezeuul nostru,
Acel ce singur poate
Minuni să săvîrșească,

«Din cer n'o să se'ndure
De lacămile voastre, —
Și n'o să vă răsără
În noaptea suferinții

«Un soare nou, un mare
Îndrumător de neamuri,
Care va 'nfringe — odată
Trufaşa Semilună,

«Şi-o să vă mîntuiască
Pre voi ori poate-urmaşii
Şi-o să vă dea puterea
Şi slava cea d'întăiu!...»

V.

Astfel a grăit Monarhul, —
Și în vreme-ce pe dealuri,
Imbrăcînd în purpur zarea,
Craiul zilei se stîngea, —

Supt sprincenele stufoase
Două lacrimi mari luciră —
Și-un fior trecu prin inimă:
Ștefan-cel-Bătrîn plîngea !

CÎND A FOST SĂ MOARĂ ȘTEFAN...

I.

Cînd a fost să moară Ștefan,
Multă jale-a fost în Țară:
Cîte brațe 'n desnădejde
Către cer nu se 'nnălțară?

Cîte jertfe la altare,
Cîtă smirnă și tămîie,
Pentru ca viteazul Ștefan
Viū și teafăr să rămîie!

Se părea că nici pământul
Nu se 'ndură să-l primească
Pe acel ce-a fost prea vrednic
Peste tot să-l stăpânească.

Și de groază și durere
S'a cutremurat pământul,
Ca în ziua răstignirii
Celui ce-a vestit cuvântul...

II.

Cînd a fost să moară Ștefan,
Multă jale-a fost în Țară —
Cine ar putea să spună
Cîte inimi sîngerară ?

Iarnă grea ca niciodată
Și o foamete cumplită
S'abătura 'n anul acela
Peste țara lui iubită.

Insă nici pe patul morții
Nu putea s'o dea uitării
Cela-ce pe drept fusese
Poreclit : Părinte-al Țării...

Lîngă patul său chemîndu-î,
Mîngăe pe toți sărmaniî,
Plîng și îi sărută mîna
Văduvele și orfaniî,

Plîng și-l binecuvintează
Și se 'ntorc pe la căminuri, —
Iar boierii zi și noapte
Staū la patul său de chinuri...

III.

Cînd a fost să moară Ștefan,
Multă jale-a fost în Țară :
Lîngă patul său de chinuri
Toți boerii s'adunară.

In ceardac cerînd să-l ducă,
A luat în mîni ochiana,
Să mai cate înc'odată
La Moldova lui — sărmana !

Și de ce-a văzut într'însa
L-a cuprins întâiū fiorul —
In ochiana fermecată
El cetise viitorul !

Veacuri negre de urgie,
Și de lupte și de jale
S'arătară, într'o clipă
Fulgerînd, privirii sale...

IV.

Vis e însă, ori aeve?
Din spre Olt, urcînd, zărește
Un vultur măreț ce 'ntinde
Aripele, — și-adumbrește

Toată Țara Muntenească
Și Moldova și Ardealul...
Vai! dar noapte și mai oarbă
Iși aruncă 'n urmă-î valul!

Dintr'odată, făr' de veste,
Fața iar i se 'nsenină :
Pîcla grea deschide iarăși
Gene-albastre de lumină.

Pe cîmpia dunăreană
Vede oșți romîne 'n zare :
Mîndru prinț din țări străine
Merge 'n fruntea lor călare...

Cîntece de biruință
Cresc și umplu tot văzduhul, —
...Și zîbind, cu pacea 'n suflet,
Ștefan Vodă 'și dete duhul !..

V.

Dar cu dangăt plin de jale
Mii de clopote dau veste :
«Ștefan Vodă al Moldovei,
Ștefan Vodă nu mai este!»

Tristă-î Mănăstirea Putnei,
Porțile-î deschise-așteaptă
Strălucit convoiul ce vine
Și spre ele 'ncet se 'ndreaptă.

Este Ștefan. Azi străbate
Cel din urmă drum prin Țară,
Dar pe unde trece-acuma
In măreața zi de vară,

Plînge dealul, plînge valea,
Plîng pădurile bătrîne
Și norodu 'n hohot plînge:
«Cui ne lași pe noi, stăpîne?...»

EPILOG

Patru veacuri de durere
Aũ trecut, — și 'n noapte-adîncă
Doarme Ștefan, dar și astăzi
Neamu 'ntreg îl plînge încă.

Și-l vor plînge codrii vecinic
Fremătînd duios din ramuri,
Cît vom fi 'n cuprinsul nostru
Tot iloți ai altor neamuri!

Jalnic apele l-or plînge ;
Și zădarnic, multă vreme
Din adînc de văi pierdute
Triste buciume-or să-l cheme...

Insă cînd suna-va ceasul
De dreptate pentru Țară,
Din mormîntu-î va străbate
Vîrful sabiei de pară...

Și va fi răsboiul-mare
Între neamurile toate ;
Caii în potop de sînge
Pîn' la coame or să 'nnoate...

Peste noi atunci pluti-va
Duhul lui Ștefan-cel-Mare —
Și vom rumpe orice lanțuri,
Vom sfărma orice hotare !

TABLA CUPRINSULUI

VERIFICAT
2017

TABLA CUPRINSULUI:

	Pag.
Prefață	5
Visul lui Petru Aron	11
Pe câmpia Direpțății	21
Sfatul țării	35
Lupta de la Baia.	45
Ștefan Vodă înfruntă pe păgîni	63
Rugăciunea lui Ștefan.	75
Războienii	83
Dumbrava Roșie.	115
Zile de pace	131
Cînd a fost să moară Ștefan	161
Epilog.	173

VERIFICAT
2017